ABORDAREA TEORETICĂ A ASISTENȚEI FINANCIARE EXTERNE

TEORETICAL APPROACH TO EXTERNAL FINANCIAL ASSISTANCE

Vladimir STERPU, ORCID: 0000-0003-4434-6356
Universitatea de Stat din Moldova

CZU: 339.96 + 341.232.2

e-mail: vladimir.sterpu@gmail.com

Asistența financiară externă este un subiect mai puțin abordat în literatura științifică străină și insuficient cercetat în Republica Moldova. Analiza corelației dintre asistența externă și dezvoltarea economică scoate în evidență anumite contradicții, studiul cărora ar oferi mecanisme de ridicare a eficienței și eficacității, durabilității asistenței externe cu impact asupra indicatorilor de dezvoltare economică și a calității vieții.

Scopul cercetării se conturează ca urmare a tendinței de studiere a asistenței financiare externe, determinând o mai mare responsabilitate pentru valorificarea acesteia în scopul dezvoltării economice, dar și a ridicării indicatorilor calității vieții a populației.

Metodologia cercetării are la bază sinteza literaturii științifice, elaborat[de autorii străini din diferite perspective asupra subiectului abordat. Sinteza explicativă rezumă succint cele mai importante studii în domeniu, ce conturează o viziune în ascensiune asupra fenomenului.

Interpretarea referențialului teoretic. În literatura de specialitate timpurie (anii'70-'80, sec. XX) este acordată atenție calității asistenței externe, bazându-se exclusiv pe volumul ajutorului pentru a evalua impactul acesteia. Mai recent, eficacitatea asistenței externe este estimată din perspectiva impactului său asupra creșterii PIB-ului sau a eradicării sărăciei. Estimările conchid asupra faptului că ajutoarele externe în mediu nu au avut impactul așteptat și nu au contribuit la stimularea indicatorilor calității vieții și dezvoltarea economică a statelor recipiente.

În ultimii ani, dezbaterile privind asistența externă au devenit obiectul atenției comunității științifice. Tendințele de extindere a asistenței externe sunt însoțite de o serie de metamorfoze, precum implicarea agenților privați în calitate de donatori, transformarea organizațiilor neguvernamentale în canale de resurse de stat bugetare, apariția alianțelor și parteneriatelor public-private cu scopul de a finanța programe care vizează rezolvarea unor probleme specifice, transformarea foștilor beneficiari de asistență în donatori locali etc. Totodată, rămâne mai puțin clar și transparent pentru publicul larg volumul de informații privind asistența externă: programarea acesteia, implementarea, monitorizarea, evaluarea asistenței. Estimarea impactului asistenței externe nu este realizată prin prisma indicatorilor calității vieții. Proiectarea ajutorului străin este o cheie determinantă a calității sale și, prin urmare, eficacitatea acestuia se necesită a fi evaluată din perspectiva dinamicii indicatorilor calității vieții.

Respectând cronologia apariţiilor editoriale, remarcăm articolul ştiinţific al autorilor I. Adelman şi H.B. Chenery [1], care fac o legătură dintre ajutorul extern şi dezvoltarea economică. Studiul reflectă perioada începutului celei de-a doua jumătăţi al secolului trecut prin ideea că deşi ţările avansate ofereau granturi şi împrumuturi publice ţărilor mai puţin dezvoltate cu o rată de peste şase miliarde de dolari pe an, nu exista încă o bază ştiinţifică pentru a determina efectele acestui transfer de resurse asupra dezvoltării economice a beneficiarului. În absenţa unei analize cantitative valide, se făceau judecăţi intuitive cu privire la importanţa ajutorului extern, variind de la „vital” la „neglijabil”. Se prezenta necesitatea pentru o strategie orientată spre o dezvoltare mai rapidă, utilizându-se cantităţi substanţiale de asistenţă externă. Acest studiu sugerează că un volum moderat de resurse externe poate face posibilă o mărire substanţială a ratei de creştere a unei economii subdezvoltate prin finanţarea investiţiilor suplimentare, precum şi prin furnizarea importurilor suplimentare necesare pentru a susţine un nivel mai ridicat de venit. Elementele-cheie în acest proces sunt răspunsul ţării la disponibilitatea resurselor suplimentare şi capacitatea sa de a înlocui aceste resurse în timp prin schimbări în structura producţiei şi utilizarea veniturilor. Deşi această lucrare stabileşte unele dintre criteriile pentru programe eficiente de asistenţă străină, măsura în care beneficiarii de ajutor sunt capabili să ducă la îndeplinire politicile necesare poate fi determinată doar dintr-un studiu de cazuri reale. Întrucât intervalul de timp necesar pentru un proces de succes de dezvoltare prin ajutor poate fi de la zece la treizeci de ani şi chiar mai mult.

Deja la începutul secolului XXI, în contextul discuţiilor, remarcăm accentele puse pe responsabilitate şi eficacitatea ajutorului extern. În cest sens, M.S. Winters [2] prezintă ajutorul extern ca implicând un lanţ de relaţii de responsabilitate, care se întinde de la donatori internaţionali, la guverne naţionale şi agenţii de implementare, până la un set de utilizatori finali ai bunurilor şi serviciilor finanţate prin ajutor. Aici se trec în revistă cinci relaţii diferite de responsabilitate care există în proiectele de ajutor extern între donatori, guvernele, agenţiile de implementare şi utilizatorii finali. Apoi se sintetizează dovezile empirice existente care demonstrează că ajutorul extern funcţionează mai bine – atât la nivel macro al fluxurilor de ajutor, cât şi la nivel micro al proiectelor individuale de ajutor – atunci când există mai multă responsabilitate guvernamentală şi supraveghere a agenţiilor de implementare. Precizând câteva mecanisme care facilitează responsabilitatea, se subliniază că participarea este un instrument adesea folosit pentru a produce responsabilitate în cadrul proiectelor de ajutor. Cu toate acestea, în ceea ce priveşte responsabilitatea donatorilor faţă de ţările care primesc ajutor şi utilizatorii finali din acestea, eforturile recente pentru o participare sporită nu au dus la o mai mare responsabilitate în conceperea programelor de ajutor. În cele din urmă, deşi entuziasmul pentru modelele participative de proiectare şi furnizare a ajutorului este justificat, participarea nu este un panaceu pentru toate problemele de responsabilitate în programele de ajutor extern. Nu este surprinzător faptul că finanţarea Băncii Mondiale nu îşi atinge destinaţia finală. Acuzaţii semnificative de corupţie şi utilizarea abuzivă a fondurilor în proiectele Băncii Mondiale şi în alte proiecte de dezvoltare finanţate la nivel internaţional sunt pe larg răspândite. Şi aceste probleme sunt unul dintre motivele pentru care ajutorul extern

ar putea să nu fi atins obiectivele propuse de a cataliza creșterea economică și atenuarea sărăciei. Unul dintre răspunsurile pentru susținătorii ajutorului extern îl dă Jeffrey Sachs, care egalează solicitarea unei creșteri masive a ajutorului extern cu aruncarea banilor în gaura șobolanului corupției și risipei, adică nu are sens să dai bani suplimentari țărilor în curs de dezvoltare, dacă donatorii nici măcar nu pot fi siguri unde se duc banii.

De altfel, profesorul în economie Jeffrey D. Sachs este recunoscut pe scară largă pentru strategiile îndrăznețe și eficiente de a aborda provocările complexe, inclusiv datorii internaționale și crize financiare, reforme economice naționale și altele. Jeffrey D. Sachs a scris și editat numeroase bestselleruri, precum *The End of Poverty* (2005), *Common Wealth: Economics for a Crowded Planet* (2008) și *The Price of Civilization* (2011). În ultima sa lucrare *The Ages of Globalization: Geography, Technology, and Institutions* (2020) subliniază necesitatea unor noi metode de guvernare și cooperare internațională pentru a preveni conflictele și pentru a atinge obiective economice, sociale și de mediu aliniate cu dezvoltarea durabilă [3].

Reiterarea surselor bibliografice examinate ne conduce spre următoarele criterii pentru eficacitatea ajutorului extern, precum: corectitudinea cheltuielilor fondurilor alocate; implementarea proiectului în intervalele de timp stabilite; efectul impactului asistenței asupra nivelului de viață al populației. Adesea, atunci când se evaluează succesul asistenței financiare externe, sunt luate în considerare exclusiv aspecte tehnice și financiare ale implementării sale, dar este omis impactul asupra indicatorilor calității vieții, ce înregistrează rate destul de scăzute.

Referințe:

1. ADELMAN, I., CHENERY, H.B. The Foreign Aid and Economic Development: The Case of Greece. In: *The Review of Economics and Statistics*, 1966, vol. 48, no. 1, pp. 1-19. ISSN: 0034-6535.
2. WINTERS, M.S. Accountability, Participation and Foreign Aid Effectiveness. In: *International Studies Review,* 2010, vol. 12, no. 2, pp. 218-243. ISSN: 1521-9488.
3. SACHS, Jeffrey D. *The Ages of Globalization: Geography, Technology, and Institutions*. Columbia University Press, 2020. 280 p. ISBN: 9780231193740.